

PSYCHOMOTOR SKILLS FOR GRAPHIC EXPRESSION AT 6/7 YEARS OLD CHILDREN (THEORETICAL ASPECTS)

Svetla Pavlova

KG “Elitsa”, Madan, Bulgaria, svetla740612@abv.bg

Abstract: The period of 6/7 years is intense, full of many mental creations necessary for the full preparation of children in view of their successful adaptation to the requirements of the school. An essential component of general psychological readiness is psychomotor skills for graphic expression. The concepts: psychomotor skills, psychomotor skills for graphic expression, fine motor skills are the subject of research by a number of psychologists and pedagogues.

The level of development of fine motor skills is one of the indicators of the child's intellectual readiness for school. Poor motility of the fingers gives low results when performing various tasks, such as contouring, coloring, drawing on a pattern, untying knots, cutting with scissors and more. The child gets tired quickly, loses interest and does not complete the task.

Children are placed in an active position and are stimulated to expand and rethink their experience. They are partners of the teacher, motivated, thinking, curious and searching. Following the path of knowledge, it is a helper and collaborator during the formation of ideas, skills and attitudes.

Developing fine motor skills is a long and conscious activity that requires patience and time. The earlier the child starts playing these games, the greater the effect. Writing is related to the fine motor skills of a person and that is why children with various exercises for its development start training at preschool age. In order to learn to write more easily, it is good to have established habits for this. The systemic efforts have a positive effect on the mental development of the child.

Are our children ready today for writing and other motor activities at school? They will have strenuous and tiring exercises for writing and hand preparation. The child becomes frustrated and falls into a trap. It has to absorb a huge amount of information and at the same time think about its insecure naughty hand. Especially important are the communicative competencies and the child's ability to deal with information expressed through various symbols, including letters and numbers.

The article presents the theoretical aspects of the work problem, derived from the concepts of foreign and Bulgarian scientists - psychologists and pedagogues.

Keywords: children, psychomotor skills, graphic expression, readiness for school, games

ПСИХОМОТОРИКАТА ЗА ГРАФИЧНО ИЗРАЗЯВАНЕ ПРИ 6/7 ГОДИШНИ ДЕЦА (ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ)

Светла Павлова

ДГ “Елица”, гр. Мадан, България, svetla740612@abv.bg

Резюме: Периодът 6/7 години е интензивен, наситен с много психични новообразования, необходими за пълноценната подготовка на децата с оглед на успешната им адаптация към изискванията на училището. Съществен компонент на общопсихологическата готовност е психомоториката за графично изразяване. Понятията: психомоторика, психомоторика за графично изразяване, фина моторика са обект на изследване на редица психолози и педагози.

Нивото на развитие на фината моторика е един от показателите за интелектуалната готовност на детето за училище. Лошата моторика на пръстите на ръцете дава ниски резултати при изпълнение на различни задачи, като рисуване по контур, оцветяване, прерисуване по образец, отвързване на възли, изрязване с ножица и др. Детето бързо се изморява, губи интерес и не довършва поставената задача.

Децата са поставени в активна позиция и са стимулирани да разширяват и преосмислят опита си. Те са партньори на педагога, мотивирани, мислещи, любознателни и търсещи. Вървейки по пътя на познанието той е помощник и сътрудник при формирането на представи, умения и отношения.

Да се развива фината моторика е продължителна и осъзната дейност, изискваща търпение и време. Колкото по-рано детето започне да се занимава с тези игри, толкова ефектът ще бъде по-голям. Писането е свързано с фината моторика на човека и затова още в предучилищна възраст започват да се тренират децата с най-различни упражнения за нейното развитие. За да се научат по лесно да пишат е добре да имат изградени

навици за това. Положените системни усилия рефлектират положително върху умственото развитие на детето.

Готови ли са днес нашите деца за писането и другите моторни дейности в училище? Предстоят им натоварващи и уморителни упражнения за писане и подготовка на ръката. Детето се фрустрира и попада в капан. То трябва да поеме огромен обем информация и същевременно да мисли за неуверената си непослушна ръка. Особено важни са и комуникативните компетенции и уменията на детето да се справя с информация, изразена чрез различни символи, между които са и буквите и цифрите. В статията се представят теоретичните аспекти на работния проблем, изведени от концепциите на чуждестранни и български учени - психолози и педагози.

Ключови думи: деца, психомоторика, графично изразяване, готовност за училище, игри

1. ИЗЛОЖЕНИЕ

Съществен компонент на общопсихологическата готовност е психомоториката за графично изразяване. Преди да започне работа в книжките детето трябва да има развита сензомоторна координация, умения за пространствено ориентиране и пространственозрителна координация „око-ръка”.

Детето опознава света чрез ръцете си. Развитието на фините координации на ръцете и тяхната сръчност предполага известна степен на зрелост на структурите на главния мозък, от които зависи управлението на движенията на ръцете. (Дидактична система за подготвителна група в детската градина-6/7 г. изд. ”Слово”, 2008)

Да се развива фината моторика е продължителна и осъзната дейност, изискваща търпение и време. Положените системни усилия рефлектират положително върху умственото развитие на детето.

Задачата на педагозите и психолозите е да разяснят на родителите голямото значение на игрите и упражненията за развиване на фината моторика. При овладяване на нова информация трябва да се създава развиваща игрова среда, която да превърне обучението в игра.

Много често се установява, че детето има трудности с моториката малко преди да тръгне на училище. Какво трябва да се прави? Не е ли вече късно? Как детето ще се справи с новата социална роля на ученика, от когото се изисква да учи, да пише, да мисли. Може би едва ще удържа химикалката с неуверените пръсти, а ще трябва и да възприема нова информация.

Моторните умения са много важни за детето и бъдещото му обучение. Всеки, отговорен за детското развитие трябва да е наясно, какво е фина моторика и какви са необходимите педагогически условия за развитието и.

В статията се представят теоретичните аспекти на работния проблем, изведени от концепциите на чуждестранни и български учени - психолози и педагози.

Според Мария Монтесори за да помогнем на човек да се научи да пише, трябва първо да се анализират различните движения, които са необходими и да се стремим да ги развием поотделно, по начин, който не е свързан със самото писане. Така можем да накараме различните възрасти, всяка със собствените си способности, да си сътрудничат в издигането на този труден и сложен механизъм. Упражненията на сетивата, които съпътстват фините движения на ръката и които са толкова привлекателни за детето, че то ги повтаря отново и отново, осигуряват психологическия момент и външните средства, които са най-подходящи за косвената подготовка на механизма за писане. Пишещата ръка трябва да бъде способна да държи с пръстите си инструмент за писане, химикал или молив и да бъде способна да го насочва с лекота така, че да оставя отчетливи знаци. Това изисква уменията не само на трите пръста, които физически държат химикала, а и на цялата ръка, която трябва да се приплъзва леко по гладката повърхност, върху която човек пише. Ръката трябва да е отпусната така, че да се упражнява прекалено голям натиск. Усилията на детето се състоят в борбата с непоносимото тегло на собствената му малка, слаба ръчичка.

Освен това, некоординираната ръка не може да изпише знаци, които да са толкова точни, колкото буквите от азбуката. Това може да бъде извършено само от уверена и самостоятелно движеща се ръка.

Едно от необходимите условия за писането е да се притежава т. нар. „твърда ръка”, тоест ръка, контролирана от волята.

За да се постигне това, са необходими дълги и търпеливо повтаряни упражнения. Ако ръката е прекалено непохватна, за да пише, тя трябва да добие нужната лекота, като това да бъде най-голямото препятствие за развитието ѝ в това умение. (Монтесори М. ”Да откриеш детето”, изд. ”Асеновци” 2018)

„Ръцете са инструмент на мозъка и развитието на фините координации на ръцете и тяхната сръчност предполага известна зрелост на структурите на главния мозък. От тези структури зависи управлението на движенията на ръцете. По този начин развивайки моториката се развива и умът.” (Дмитриева, В. ”Методика на ранното развитие” на М. Монтесори С. 2018)

Понятието психомоторика е въведено от Дюпре в началото на 20 век за да се подчертае тясната връзка, която съществува между двигателните постижения и психиката. По късно трудовете на Дюпре, свързани с изследванията върху връзката между психиката и двигателната активност се обогатяват с нови познания. Понятието психомоторика е комплексно и покрива една много широка област, тъй като може да се каже, че всяко движение е психомоторно от момента, в който надминава рефлекторното действие. Психомоторното развитие е развитие на двигателната дейност, пресичано от психичното развитие, което позволява на човека:

- да придобива жестове

- да си представя тялото си в статично положение и да има образ за него

- двигателна активност – наричаме съвкупността от двигателни функции на организма

„Психомоторно развитие, това е процесът на двигателна активност, свързана с развитие на психиката. Без връзка с психиката, моториката би била моторика на робот”

(Банова В. ”Психомоторно развитие и психомоторни практики”, Слово, С.2003)

Понятията: психомоторика, психомоторика за графично изразяване, фина моторика са обект на изследване на редица психолози и педагози.

За психомоторика и психомоторни процеси дава определение Любен Десев. ”Това са психични процеси на отразяване на движенията на човека в съзнанието му.” Понятието е въведено в науката от бащата на руската материалистическа психология И.М.Сеченов за обозначаване обективизирането на всички форми на психическо отражение от определяни от тях движения. (Десев Л., ”Речник по психология”, С., Булгарика)

Понятието психомоторна готовност за писане е въведено от Дина Батоева. Въз основа на експериментални проучвания тя установява, че координацията на фините движения и сензорните процеси са основни показатели в психомоторната готовност за писане. Подготовката на фините движения на ръката, осигуряващи двигателната активност на писането е свързана с формирането и. Тя определя писането, като графична, отразителна дейност, резултат от сложни психофизиологични образувания за осъществяването на които е необходимо да се усвоят схеми и знаци. (Батоева Д., Колева И., ”Диагностика и подготовка за ограмотяване, изд. „Знание и сила”, 1997г.)

С названието фина моторика се обозначават фините движения на пръстите на ръцете. Това са движенията на малките мускули на ръцете и пръстите, които позволяват на детето да хваща предмети, да координира действията око-ръка, да държи и манипулира с дребни предмети. Фината моторика е една от сферите на психомоторното развитие. Това е процес на израстване и мозъчно съзряване, вследствие на което детето придобива все по-сложни и комплексни умения за адаптиране и справяне в материалната и социална среда.

Кристина Чичикова отбелязва, че фината двигателна дейност в същността си представлява движения в които участват малките мускули на ръцете. Тъй като тези движения са безусловни изискват специално развитие. (Чичикова К., ”Развитие на фината моторика у децата в подготвителна група” 2004)

Боряна Иванова разглежда графичните умения във връзка с адаптацията на децата към училищното обучение и стреми да преодолее трудностите при усвояване на писането. Графичните умения са един от показателите за психомоторното развитие на децата и предполагат:

- развитие на движението на китката на ръката
- развитие на плавни движения
- развитие на качества на личността (съсредоточеност, настойчивост, организираност, търпение)
- развитие на ловкост и точен окомер
- усъвършенстване на технически умения за ползване на средството за писане и тетрадка, блокче
- изработване на чувства за ритъм и хармония
- изграждане на зрителен и кинестетичен образ и запомнянето му
- умения за графична оценка и изпълнение на различни графични задачи (Иванова Б., ”Подготовка и готовност за училище”, 1997, Пловдив УИ)

Актът на писане е психомоторен акт, резултат от сложна аналитико-синтетична дейност. Писането е дейност със съзнателен характер. За да се подготви детето за писането в училище, е необходима психомоторна готовност. Постигането на желания графичен резултат изисква контрол и управление на движението на малките мускули, на китката и пръстите на ръката. (Дидактична система за подготвителна група, изд. Слово 2008)

Важна роля в подготовката за ограмотяване има графомоторната активност. Тя се реализира при стимулиране на фината моторика и графичните умения. В онтогенетичен план фината моторика се развива на основата на общата моторика. Усвояването на умения за писане включва не само фини и диференцирани

движения на ръката. За превръщането на умението в навик за писане на буква са необходими координация между двигателен и зрителен анализатор, както и активна мисловна дейност.

„Писането е съзнателна, психомоторна и познавателна дейност, която включва перцептивни, когнитивни и мнемически процеси” (Иванова Б., Психолого-педагогически аспекти на готовността на децата за училище”

Да се развива фината моторика на детето е продължителна и осъзната дейност. Системните усилия рефлектират положително върху умственото му развитие. Доказано е в анатомически план, че около една трета от проекцията на двигателната зона в площта на главния мозък се заема от проекцията на китката на ръката. (Дидактична система за подготвителна група, трето допълнено издание 2008г. стр.643). Тя от своя страна е много близо до зоната на речта. Фините движения на пръстите на ръката имат съществено влияние за развитие на речевите функции на детето. Необходимо е да се развива не само артикулационния апарат но и фината моторика. Ако стимулираме и развиваме сръчността и ловкостта на децата ще се постигне двойна полза – за речта и за ума. Италианската лекарка Мария Монтесори характеризира ръката като експресивен орган на интелекта. Развитието на фината моторика предопределя качеството на детския живот, който налага използването на точни, координирани движения.

Нивото на развитие на фината моторика е един от показателите за интелектуалната готовност на детето за училище. Лошата моторика на пръстите на ръцете дава ниски резултати при изпълнение на различни задачи, като-рисуване по контур, оцветяване, прерисуване по образец, отвързване на възли, изрязване с ножица и др. Детето бързо се изморява, губи интерес и не довършва поставената задача.

2. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Писането е сложен навик, включващ изпълнението на фини, координирани движения на ръцете. Недостатъчното развитие на фината моторика води до затруднения в писането, а от там до негативното отношение към ученето, тревожност и др. Ето защо е особено важно да се развиват механизмите, необходими за овладяването на писането в предучилищна възраст.

Овладяването на фините движения е дълъг процес. Изисква много упражнения и постоянство. Колкото по-рано детето започне да се занимава с тези игри, толкова ефектът ще бъде по-голям. Писането е свързано с фината моторика на човека и затова още в предучилищна възраст започват да се тренират децата с най-различни упражнения за нейното развитие. За да се научат по лесно да пишат е добре да имат изградени навици за това.

За детската ръчичка не е лесно да държи дълго време химикал (четка, молив), да чертае прави, начупени или заоблени линии, да спазва очертания. Едва когато се научи да контролира пръстите, детето с лекота ще се справи с изискванията на по-сложните букви и цифри. Ще може дълго време да се концентрира без да се изморява.

Готови ли са днес нашите деца за писането и другите моторни дейности в училище? Започват натоваарващи и уморителни упражнения за писане и подготовка на ръката. Детето се фрустрира и попада в капан. То трябва да поеме огромен обем информация и същевременно да мисли за неуверената си непослушна ръка. Особено важни са и комуникативните компетенции и умението на детето да се справя с информация, изразена чрез различни символи, между които са и буквите и цифрите.

ЛИТЕРАТУРА

- Bishop, J., & Pangelinanb, M. (2018). Motor skills intervention research of children with disabilities. *Research in Developmental Disabilities*
- Palumbo, C., Minghelli, V., & Pallonetto, L. (2021). The Psychomotor Practice at the Kindergarten: The MOVIT Tests as a Tool of Observation and Design. *Journal of Sports Science*
- Samsul, H., Zuhrie, M., Buditjahjanto, I., & Nurlaela, L. (2020). Implementation of Educational Robotic into Teaching-Learning Process to Enhance Students Skills in the Science and Technology. *Journal of Physics*
- Wulandari, R., & Anisa, N. (2019). Development of Thematic-based Motion and Song Learning Videos to Stimulate Work: Art of Kindergarten Teacher's Ability. *Universal Journal of Educational Research*
- Zaragas H.&VassilikiP. (2020). Assessment and pedagogical implications of young children's psychomotor development in Greek kindergarten schools, *International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, vol. 48
- Батоева, Д., & Драголова, Е. (2001). Педагогическа и психологическа диагностика-помагало, ”Аскони”
- Гълъбова, Д. (2008). Моливко: Дидактична система за подготвителна група в детската градина (6-7г.). Изд. „Слово”
- Иванова, Б. (1996). Психолого-педагогически аспекти на готовността на децата за училище, Пловдив

- Иванов, И., Василева, Е., Динчийска, Ст., & Колева, И. (2005). Основи на предучилищната и на началната училищна педагогика, ИК "Кота", Ст.Загора
- Монтесори, М. (2018). Да откриеш детето, ИК „Асеновци”
- Поров, Д. и колектив (2013). Наръчник за детски учители, Национален институт за обучение и квалификация в системата на образованието, С.
- Стаматов, Р. (2012). Детска психология, ИК "Хермес"